

“ТАСДИҚ МЕКУНАМ”:

Ректори Донишгоҳи давлатии
Омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.
Айнӣ, доктори илмҳои таърих,
профессор

Ибодуллозода А.И.
соли 2025

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Шарифова Санавбар Саъдулоевна дар мавзуи «Нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи ҳештаншиниҳои хонандагон зимни таълими фанни таърих» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 - Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 - Назария ва методикаи фанҳои ҷамъиятӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ))

Мубрамияти таҳқиқот. Дар ҳамаи даври замонҳои мавҷудияти тамаддун тарбия, таълим ва ташаккулдиҳии сифатҳои маънавӣ-ахлоқии шахсият яке аз вазифаҳои муҳими назария ва амалияи фаъолият, инсоният буда, дар сохтори таркибии он арзишҳои миллӣ мавқеи калидӣ дошт. Чунки он рӯкни асосии мафкураи миллиро ташкил намуда ба ҳифзи арзишҳои маънавию моддӣ ва ҳифзи марзу буми ҳар як халқу миллат, кишвару давлат равона карда мешуданд.

Ҷиҳати озоиштагӣ оромӣ ва мустаҳкамгардонии амнияти миллӣ ва боварии одамон ба зиндагии хушбахтонаи оянда соҳаи маориф ва дар робита ба он таълиму тарбияи арзишҳои миллӣ нақши муҳим дорад. Идеали замонавии тарбияи миллӣ – ин шахсест, ки маънавиёти баланд дорад, эҷодкор ва босалоҳият аст, шахсест, ки арзишҳои маънавӣ ва фарҳангии миллиро эҳтиром мекунад ояндаи Ватанро ояндаи тақдирӣ худ медонад. Дар атрофи ҷаҳонишавӣ, ҳамгироии иҷтимоӣ зиддияти тамаддунҳо ва худшиниҳои миллатҳо гуногунанд.

Баъди соҳибистиклол гардидан дар Тоҷикистон заминаҳои меъёрӣ-ҳуқуқии тарбияи арзишҳои миллӣ таҳия ва амалӣ гардида истодаанд, ки дар кулли онҳо мақсаду вазифаҳои тарбияи ҳештаншиниҳои хонандагон дар оила, муассисаҳои таҳсилотӣ ва ҷомеаи муосир муайян карда шудаанд. Иҷрои мақсаду вазифаҳои тарбияи ҳештаншиниҳои хонандагон дар ҳамаи марҳилаҳои инкишофи наврасону ҷавонон чун бунёдгари

ҷомеаи демократӣ раванди доимо амалкунанда, пешраванда буда, дар назария ва амалияи тарбиятии халқи тоҷик, таҳқиқотҳои илмӣ муосир мавриди истифодабарӣ бурданро талаб мекунад. Амалӣ гардондани мақсаду вазифаҳои тарбияи хештаншиносии хонандагон истифодаи таҷрибаи тарбиявии халқро талаб мекунад. Чунки инсон аз рӯзи ба дунё омадан то охири умр дар муҳити оила зиндагӣ менамояд, ба зинаи камолот мерасад, маҳорату қобилиятҳои дар ҷомеа зиндагӣ карданро аз худ менамояд ва кӯшиш менамояд мавқеи худро ҳамчун шахсияти арзишманд ишғол намояд.

Бояд қайд кард, ки масъалаи тарбия ва ташаккули тарбияи хештаншиносии хонандагон, майлу рағбат ба арзишҳои он дар таҳқиқотҳои олимони хориҷию ватанӣ мавқеи хосаро ишғол намудаанд.

Ҷабҳаи гуногуни тарбияи тарбияи хештаншиносии хонандагон дар таҳқиқотҳои олимони шинохтаи ватанӣ М. Орифӣ, И. Обидов, М. Эркаев, М. Лутфуллоев, Ф. Шарифзода, К. Қодиров, И. Х. Каримова, Ф. Гулмадов, Т. Зиёзода, Б. Раҳимов, А. Нуров, Х. Раҳимзода, М. Р. Юлдошева, Ҷ. Файзализода, Б. Маҷидова, Ҳ. Хоҷаев, Қ. Абдурахимов, Б. Раҳимов ва дигарон мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор гирифтаанд ва ин раванд вобаста ба пешрафт ва талаботҳои ҷомеа, ҳодиса, воқеаҳои иҷтимоӣ сиёсӣ идома доранд ва идома хоҳанд ёфт.

Аз тарафи Шарифова Санавбар Саъдулоевна интиҳоб намудани таҳқиқи илмӣ «Нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи хештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих» мубрам ва саривақтӣ буда, он барои ошкорсозӣ, асосноккунии назариявӣю амалии истифодаи нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи хештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих, тағйиру такмилёбии арзишҳои маънавӣ-ахлоқии миллӣ зарур ва саривақтӣ мебошанд. Дар раванди кори таҷрибавӣ-озмоишӣ амалӣ гардондани мақсаду вазифаҳои таҳқиқотӣ имконият медиҳад арзишмандии тарбияи хештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих санчида ва натиҷаҳои он минбаъд дар таҷрибаи тарбияи наврасон истифода гардида ба рушду такомули педагогикаи ватанӣ мусоидат намояд.

Мақсади таҳқиқоти мазкурро таҳлили илмӣю педагогии шаклу усулҳои самарабахши омода намудани хонандагон зимни таълими фанни таърих дар асоси анъанаҳои миллии хештаншиносӣ, ки барои ташаккули ватандӯстӣ ва инсонпарварии онҳо кӯмак мерасонад, ташкил дода, вазифаҳои интиҳоб ва иҷрошаванда барои ноил гардидан ба ҳадафҳои муайяни таҳқиқотӣ таҳия ва амалӣ гардидаанд. Онҳо вазифаҳои омӯзиш ва таҳлили ақидаҳои назариявии муҳаққиқон ва ошкор сохтани паҳлӯҳои гуногуни мавзӯи нақши арзишҳои миллӣ зимни таълими фанни таърих;

дар асоси омӯзиши адабиёти илмӣ муайян намудани хусусиятҳои истифодаи тарбияи худшиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих; ошкор ва муайян намудани аҳамияти педагогӣ ва хусусиятҳои рушди хувияти миллӣ, тарбияи худшиносии хонандагон ҳангоми таълими фанни таърих; ташкили ташҳиси озмоишию таҷрибавии тарзу усулҳои таҳлилу тадқиқ намудани рушди хувияти миллӣ тарбияи худшиносии хонандагон ҳангоми таълими фанни таърих; таҳияи тавсияҳо ва пешниҳодҳо оид ба рушди хувияти миллӣ тарбияи худшиносии хонандагон ҳангоми таълими фанни таърихро дар бар мегиранд.

Объект ва мавзӯи таҳқиқот мантиқан бо ҳам алоқаманд буда, таҳқиқи раванди таълиму тарбияи арзишҳои миллӣ дар тарбияи ҳештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих ташкил намудааст. Ягонагӣ робитаи мантиқии мақсаду вазифаҳо имконият додааст, фарзияи илмӣ таҳқиқот ва нуктаҳои барои дифоъ пешниҳодшаванда бо ҳам мувофиқат намоянд ва кори таҳқиқотӣ дар муддати банақшагирифта ба анҷом расонидашуда кори диссертатсионӣ ба расмӣ дароварда шавад.

Барои бо иҷрои мақсади таҳқиқотӣ, ноил гардидани муваффақияти ба иҷрои вазифаҳои дар пешгузошташуда амиқ дурусти ба муайянсозӣ ва интихоби асосҳои методологию назариявӣ сарчашмаи маълумотҳои адабиётҳои истифодашаванда, махсусан методҳои назариявӣ амалии кори таҳқиқотӣ, интихоби пойгаҳои кори таҳқиқотӣ мусоидат намудаанд.

Фаъолияти пурсамар ва заҳматҳои муваффақият, имконият додааст **навгониҳои илмӣ** чун бозёфти арзишманди рисолаи илмӣ арзёбӣ карда шавад: Ин таҳқиқот ва таҳлили илмӣ мукаммалест, ки ба омӯзиш ва баррасии мавзӯи нақши арзишҳои миллӣ ва хусусиятҳои табиӣ тарбияи худшиносии хонандагон дар раванди таълими фанни таърих бахшида шудааст. - дар раванди таҳқиқот кӯшиш карда шудааст, ки масъалаҳои асосии тарбияи ҳештаншиносӣ ва нақши хувияти миллӣ дар раванди таълими замони муосир, ки аҳамияти ҷиддӣ дорад, ба таври амиқ муайян ва таҳлил карда шаванд. Дар ин равиш, диққат ба рушди ҳисси масъулият ва эҳсоси ватанпарастӣ дар байни хонандагон, ки ояндаи ҷомеаро ташаккул медиҳанд, равона гардида аст.

- ҷустуҷӯҳои илмӣ ва озмоишӣ имкон доданд, ки дар асоси истифодаи мероси педагогии халқи тоҷик, роҳҳои оқилона ва самарабахши ворид намудани мафҳумҳои ахлоқӣ ва фарҳангӣ дар амалияи таълимӣ бо назардошти хусусиятҳои равонии хонандагон пешниҳод шаванд.

- навгонии илмӣ бо дар назардошти мафҳумҳои «ҳештаншиносӣ», «ватандӯстӣ» ва «таҳаммулпазирӣ» имкон хоҳад дод, равиш ва тавсияҳои

концептуалӣ барои омӯзгорони зинаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ибтидоӣ ва олии касбӣ таҳия гардад;

- усулҳои пуртаъсир ҷиҳати таҳия намудани технологияи ҳавасмандгардонии хонандагони зинаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ барои дарки анъанаҳои миллӣ ва арзишҳои ахлоқӣ омода гарданд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Дар замони таъсири ҷаҳонишавии фарҳангҳо ва тараққиёти илму техникаи муосир, ки сарҳадҳои муоширати халқу миллатҳоро барҳам медиҳанд, эҳтиёҷ ба ҳувияти миллӣ ва тарбияи ҳештаншиносӣ шарт ва зарур аст. Барои илми педагогикаи тоҷик тадқиқоте, ки доир ба нақши ҳувияти миллӣ ва тарбияи худшиносӣ зимни таълими фанни таърих ба анҷом расонидан, аҳамияти бузурге доранд. Анҷоми таҳқиқ ва омӯзиши пурраи илмӣ оид ба нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи худшиносии хонандагон дар раванди таълими фанни таърих дар илми педагогикаи тоҷик аҳамияти зерини назариявӣ ва илмӣ хоҳад дошт:

- барои корҳои минбаъдаи илмӣ кӯмак хоҳад расонд;
- барои ҷорӣ намудани тарбияи ҳештаншиносӣ, тайёр намудани омӯзгорони ояндаи фанни таърих мусоидат менамояд;
- барои рушду ташаккули ҳувияти миллии хонандагон ёрӣ мерасонад;
- ҳамчун дастури таълимӣ дар соҳаи илми педагогика хизмат хоҳад кард;
- маводи таҳияшуда метавонад дар нашри китобҳои дарсӣ, васоити таълимӣ, энциклопедияҳо ва солномаҳо истифода шавад;
- онро ҳамчун роҳнамо ва дастур дар соҳаи илми педагогика истифода бурдан мумкин аст;
- анҷоми ин таҳқиқот метавонад барои нишон додани бартариҳои арзишҳои миллӣ ва ташаккули худшиносии толибилмон дар раванди таълими фанни таърих саҳифаҳои нав боз кунад.

Дар диссертатсия масъалаҳои истифодаи усулҳои гуногуни тарбияи худшиносии миллӣ, ҷиҳати ғанигардонии методологияи таълим бо роҳи истифода аз моделҳои дидактикӣ, мавқеъ ва тарзи истифодабарии воситаҳои таълими хусусияти ҳувияти миллидошта тадқиқ шудааст ва барои омӯзгорон, унвонҷуён, донишҷӯёни факултетҳои таърих ва хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аҳамияти амалӣ дошта метавонад.

Махсусан, таҳлилу баррасии хусусиятҳои ташаккулёбии сифатҳои шахсиятии худшиносӣ, иҷтимоишавии наврасон аз нигоҳи психологӣ, иҷтимоӣ, педагогӣ хеле муҳим аст. Таҳқиқоти мазкур барои таҳия,

коркард ва амалӣ гардондани мақолаҳо, барномаҳо, дастурҳои методӣ, маводҳои ғирасони таълиму тарбиявӣ барои хонандагони синни хурди мактабӣ, наврасӣ, синфҳои болоӣ, донишомӯзони муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ оид ба тарбияи ҳештаншиносӣ ёрӣ расонда, барои амалӣ гардондани Консепсияи миллии тарбия ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрий-ҳуқуқии кишвар мусоидат менамояд.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқоти мазкур дар таҳлили ҳамаҷонибаи масъала; дар омезиши дурусти таҳқиқотҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ, таҳлили миқдорӣ ва сифатии маводҳо; дар истифодаи маҷмуи усулҳо вобаста ба мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот; дар заминаи кори озмоишӣ ва тасдиқи амалии муқаррароти кори илмӣ дар давоми озмоиш, таҳлили натиҷаҳои коркарди маълумоти озмоишӣ, таҳия ва нашри мақолаҳои илмӣ, иштирок дар чорабиниҳои илмӣ, ҷамъбасти натиҷаҳои бадастомада ва дар таҳияи диссертатсия таҷассум меёбад.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия ба талаботи Дастурамал оид ба таркиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дараҷаи дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯи ихтисоси дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ, авторефератҳо, мақолаҳои илмӣ ҷопшуда мувофиқат мекунад. Мазмуну муҳтавои автореферат аз мазмуни матни диссертатсия бармеояд.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, шаш зербоб, хулосаи бобҳои истифодашуда иборат аст.

Муаллиф дар муқаддимаи диссертатсия оид ба муҳрамати таҳқиқи масъала, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои назариявӣ методологӣ ва сарчашмаи маълумотҳо, навгониҳо ва аҳмияти назариявӣ амалии таҳқиқот, фарзия ва нуктаҳои ба дифоъ пешниҳодшаванда, истифодаи заминаҳои эмперикӣ маълумот додааст.

Дар боби якум «Ҷанбаҳои назариявии ташаккули ҳештаншиносии хонандагон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» - муносибатҳои иҷтимоӣ, ки дар даҳсолаҳои охир, бахусус дар солҳои охир дар сиёсати ҷаҳонӣ, илмҳои ҷомеашиносӣ, хосса илми фарҳангшиносӣ, ба вуқӯъ пайвастанд, бештар дар атрофи зиддияти тамаддунҳо ё ҳамгироии онҳо ва ҳудшиносии миллатҳо сурат гирифтаанд ва ин бахсҳо ҳанӯз ҳам идома доранд. Навовариҳо фаъолияти таълим дар мактаби муосир ва таъйини авлавияти тарбия дар таҳқиқоти илмӣ доир ба яклухтии ҷараёни таълимиву тарбиявии хонандагон оварда шудааст.

Зербоби якум боби мазкур «Асосҳои педагогӣ психологии ташаккули ҳисси ҳештаншиносии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» буда дар он қайд мегардад, ки як нуктаи ташвишовар дар

ин раванд паҳншавии фарҳанги аввомона аст. Хатар эҷод намудани он ба арзишҳои миллӣ, эстетика ва ахлоқ махсусан, таъсири он ба насли ҷавон зарурат ба миён овардааст, ки ин масъала ҳаматарафа омӯхта, таҳқиқ намуда шавад ва ҳалли худро ёбад. Ҳалли ин масъала ба худшиносии миллии ҳар як фарди ҷомеа вобаста буда, таваҷҷӯҳи бисёр олимони педагогро низ ба худ ҷалб намудааст. Азбаски дар ҷаҳони муосир тазодҳои бисёр ба назар мерасанд ва ба задухӯрдҳо низ сабаб шуданашон мумкин аст, муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ низ ба ин масъала аҳамияти ҷиддӣ медиҳанд.

Дар зербоби дуюми боби мазкур «Инъикоси ҳаёти иҷтимоӣ дар таҳқиқоти муҳаққиқони тоҷик ва хориҷии муосир» - қайд гардидааст, ки ҳар чизе, ки баҳо ё арзиши инсонро ҳамчун инсон муайян мекунад ва ба ӯ рӯҳ мебахшад, маънавиёт аст. Маънавиёт чизе нест, ки ба даст гирифта, ламс карда ва ҳаридаю фурӯхта шавад. Маънавиёт дар сифатҳо ё хосиятҳои худ инсон нухуфтааст, ки дар қобилияти худшиносӣ, эҳсоси таърих, замону фазо, қобилияти тафаккур, қобилияти омӯзиши забонҳо; одобу ахлоқ, дониш, маҳорату малака, эҷодкорӣ ва ғайра ифода меёбад. Рафтори меъёрии хонанда ба ташаккули сохтори дурусти психологии ӯ вобаста аст.

Муҳаққиқ қайд мекунад, ки тарбияи иҷтимоӣ дар раванди таърих ва мутобиқшавии хонандагон ба ҳаёти иҷтимоӣ, махсусан дар доираи худшиносии миллӣ, ҳамчун як раванди динамикӣ, ки вобаста ба омилҳои ташкилӣ, роҳҳо, мазмун ва натиҷаҳо таҳия мешавад, назар мерасад. Ба таври дигар, тарбияи иҷтимоӣ як раванди шаклгирии шахсият аст, ки ба таваҷҷӯҳ ва эҳсоси худшиносии инсон, ҳамчун натиҷаи тарбияи ҳештанштносӣ, нигаронида шудааст.

Таъмини ҳувияти миллии хонандагон як шароити асосӣ барои таъмини иҷтимоишавии онҳо мебошад. Ҳувияти миллӣ ҳамчун баҳше аз тарбияи иҷтимоӣ ба насли наврас на танҳо имконият барои худшиносӣ ва ташкил кардани муносибатҳо медиҳад, балки ба онҳо имконият медиҳад, ки шахсияти мукаммали иҷтимоии худро шакл диҳанд. Ҳувияти миллии хонандагон дар раванди таълим ва тарбия, ки ба худшиносии миллӣ вобаста аст, барои рушди муносибат ва иштироки фаъол дар ҷараёнҳои иҷтимоӣ зарурист.

Зербоби сеюми боби аввал «Санадҳои меъёрию ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таълим ва тарбияи ҳаёти иҷтимоӣ»-ном гузошта шудааст. Раванди қорҳои тарбиявӣ дар байни ҷавонону наврасон пас аз қабул гардидани «Консепсияи миллии тарбия» (соли 2006) вусъати нав

пайдо намуда, мақсаду вазифа ва мазмуни тарбия комилан ба арзишҳои ахлоқӣ ва фарҳангии миллати мо мутобиқ кунонида шуд.

Ба андешаи муҳаққиқ, ки пас аз тасвиби «Концепсияи миллии тарбия», раванди корҳои тарбиявӣ дар байни ҷавонон ва наврасон тавсеаи нав пайдо кард. Ҳадаф ва вазифаҳои тарбия комилан бо арзишҳои ахлоқӣ ва фарҳангии миллати мо мутобиқ карда шуданд. Ин ҳолат нишон медиҳад, ки давлати тозаистиқлоли мо ба тарбияи фарогири миллии ниёзи бештар дорад.

Дар боби дуюми диссертатсия «Мазмуну мундариҷа ва роҳу усулҳои ташаккули ҳештаншиносии хонандагон дар таълими таърихи умумӣ» ҷамъбасти корҳои озмоишию таҳқиқотӣ оид ба шартҳои муттасилии таълим ҷиҳати тарбияи худшиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих баррасӣ карда шуда, технологияи педагогии дидактикии амалигардонии корҳои озмоишӣ-таҷрибавӣ оварда шудааст.

Дар зербоби якуми боби дуюм «Соҳтори барнома ва китобҳои дарсии таърихи умумӣ барои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» масъалаи барнома ва китобҳои дарсии таърихи умумӣ барои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумиро баррасӣ менамояд. Замони муосир талаб мекунад, ки фаъолияти ҷавонон ва наврасон дар самти таҳкими пояҳои маърифатӣ, ҳуқуқӣ ва сиёсӣ ба сатҳи нав бардошта шавад. Аз ин рӯ, тарбия намудани шахсиятҳои донишманд ва ватандӯст вазифаи аввалиндараҷаи соҳаи маориф ва созмонҳои идеологӣ ба ҳисоб меравад, ки дар ин раванд нақши таълими фанни таърихи умумӣ ниҳоят муҳим аст. Бахусус, тарбия намудани ҷавонон дар рӯҳияи ватандӯстӣ, миллатпарастӣ, ҳудогоҳӣ ва ҳештаншиносӣ, арҷгузорӣ ба арзишҳои волеи таърихӣ ва фарҳангии миллат яке аз самтҳои асосии сиёсати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Муҳаққиқ дар заминаи таҳлили сарчашмаҳои илмӣ фалсафӣ, сотсиологӣ, таърихӣ, адабӣ-педагогӣ, таҳқиқотҳои психологӣ-педагогӣ, зарурияти тарбия, ташаккулдиҳии шахсияти ояндасозу бунёдкор, ки иродаи қавӣ, сифатҳои маънавию ахлоқии устувордошта, махсусан ватандӯстро аз айёми кӯдакию наврасӣ таъкид менамояд, ки дар шароити кунунии ҷомеа ва оянда низ ин раванд идома хоҳад ёфт. Барои тасдиқи андешаи ҳеш ташаккули ғояҳои ватандӯстиро аз солҳои 20-90 асри XX ва дар замони соҳибистиқлолии кишвар ба миён омадани таҳқиқотҳои илмӣ иҷтимоӣ, психологӣ, педагогиро махсус таъкид намудааст. Таъкид гардидааст, ки ватандӯстӣ категорияи иҷтимоӣ, психологӣ, педагогӣ ва фарҳангӣ буда, он соҳтори таркибии ҳудро дорад.

Бояд қайд кард, ки барои аз ҷиҳати илмӣ-назариявӣ асоснок намудани нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи хештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих муҳаққиқ ба таҳқиқотҳои илмӣ олимон муроҷиат намуда, онҳоро аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намудааст.

Дар зербоби дуюми боби дуюм «Татбиқи амалии ташаккули ҳисси хештаншиносӣ дар таълими таърихи умумӣ» масъалаи гузаронидани корҳои озмоишӣ-эксперименталӣ мо аз усулҳои педагогӣ-равонӣ, озмоишӣ-таҷрибавӣ, таҳқиқотӣ-математикӣ, мушоҳида, анкета-саволнома ва ғайра мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор гирифтааст.

Муҳаққиқ дуруст қайд менамояд, ки масъалаи коркарду истифодаи кулли технологияҳои педагогӣ печида, давомдор ва доимо тағйирёбанда буда, ҷузъҳои (компонентҳои) методологӣ, ташҳисӣ, иттилоотии мураккабро дар бар мегирад.

Дар зербоби сеюм «Озмоиши педагогӣ ва натиҷаҳои он дар ташаккули ҳисси хештаншиносии хонандагон» дар раванди кори таҳқиқотӣ ягонагии назария ва таҷрибаи амалии кори тарбиявиро самти тарбияи хештаншиносии хонандагон фаро гирифтааст. Он ба амалӣ гардидани вазифаҳои тарбияи хештаншиносии хонандагон дар раванди кори озмоишӣ-таҷрибавӣ равона карда шудаанд. Таҳлили Стандартҳои давлатии таҳсилот, барномаҳои таълимии фаннӣ аз фанҳои таърихи халқи тоҷик, таърихи умумӣ, инсон ва ҷомеа, ҷорабиниҳои тарбиявии беруназдарсӣ ва дигар омилҳои таъсиррасон ба ташаккули тарбияи хештаншиносии хонандагон низ аз нигоҳи муҳаққиқ дур намондааст.

Дар анҷом бояд қайд кард, ки дастоварди таҳқиқоти мазкур аз инҳо бармеояд: риоя намудан ба методологияи таҳқиқоти илмӣ, истифодабарӣ аз таҳқиқотҳои илмӣ фалсафӣ, сотсиологӣ, психологӣ, педагогӣ, таъя намудан ба заминаҳои меъёрӣ-ҳуқуқии тарбияи хештаншиносӣ, таҳлили мафҳумҳои калидии мутааллиқ ба масъалаи таҳқиқотӣ, истифодаи мақсадноки маҷмӯи методҳои самарабахши таҳқиқотӣ, ки онҳо иҷрои мақсад, вазифа, фарзияи илмӣ ва мантиқи ғуногунҷабҳои (иҷтимоӣ, психологӣ, педагогӣ) масъалаи таҳқиқотӣ мувофиқат намудан, ки кулли онҳоро муҳаққиқ метавонад дар таҳқиқотҳои минбаъда истифода барад.

Мазмун ва муҳтавои кори таҳқиқотӣ дар интишороти муҳаққиқ дар масъалаҳои тасдиқнамуда КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия, дастури таълимӣ-методӣ, мақолаҳо дар маҷмуаҳо аз конференсияи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ба мазмун ва муҳтавои диссертатсия ва автореферати он мувофиқат менамоянд. Инчунин муҳаққиқ кӯшиш намудааст аз таҳқиқотҳои олимони ватанӣ, аз адабиётҳо

бо забони тоҷикӣ истифода намуда бо нутқи хаттии фаҳмо фикру ақидаҳои худро ибраз намояд.

Мазмуну муҳтавои бобҳои кори диссертатсионӣ мувофиқ ба хулосаҳои таҳия ва пешкаш карда шудаанд. Дар хулосаи умумӣ натиҷагирӣ аз кулли кори таҳқиқотӣ амалӣ гардонда шудаанд. Тавсияҳои методии коркарду пешниҳодшуда барои пешрафту беҳдошти низоми тарбияи ҳештаншиносӣ, муассисаҳои таҳсилотӣ, мақомотҳои масъул мадад расонда метавонанд. Онҳо аз ҷиҳати илмӣ-методӣ асоснок мебошанд.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ. Муҳаққиқ дар масъалаи роҳҳои тарбияи арзишҳои миллӣ дар тарбияи ҳештаншиносии хонандагон мисолҳо оварда бошад ҳам, барои мукамалтар намудан ва аз ҷиҳати раванӣ асоснок сохтани муҳтавои диссертатсия намунаҳои аз таҳқиқоти олимони ватанӣ овардашуда нокифоя мебошанд. Агар аз ҷиҳати ба ҳисоб гирифтани хусусиятҳои равонии хонандагон низ мавзӯ амиқтар таҳқиқ мегардид, ба диссертатсия арзиши илмӣ бештар мебахшид.

1. На дар ҳамаи иқтибосҳо сарчашмаи онҳо нишон дода шудаанд, ки иҷрои ин амал арзиши илмӣ таҳқиқотро афзун мекард.

2. Сарфи назар аз мутобиқати умумии возеҳии забони рисола, бархе аз ақидаҳои муаллиф норавшананд ва дақиқияти мантиқӣ ва услубиро талаб менамоянд.

3. Дар матни диссертатсия ва автореферат хатогиҳои имлоӣ, услубӣ ва техникӣ роҳ ёфтаанд, ки онҳо барои ислоҳу бартарафсозӣ ниёз доранд.

Эродҳои зикргардида арзиши илмӣ амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ тақризшавандаро коҳиш намедиханд.

ХУЛОСА

Диссертатсияи Шарифова Санавбар Саъдулоевна дар мавзӯи «Нақши арзишҳои миллӣ дар тарбияи ҳештаншиносии хонандагон зимни таълими фанни таърих» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 - Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 - Назария ва методикаи фанҳои ҷамъиятӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ) ба талаботи Низомномаи Шурои диссертатсионӣ ва Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ ҷопшуда доир ба мавзӯи диссертатсия ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 - Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 - Назария ва методикаи фанҳои ҷамъиятӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ) мебошад.

Тақриз аз тарафи эксперт, номзади илмҳои педагогӣ, дотсент Самиев Тоҳирҷон мураттаб шудааст.

Тақризи муассисаи пешбар дар чаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни, ки дар он довталаби дараҷаи илмӣ Шарифова Санавбар Саъдулоевна иштирок ва бо маъруза баромад намуд, баррасӣ ва тасдиқ шудааст.

Дар чаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни 14 нафар устодону омӯгорон иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: "тарафдор" – 14 нафар, "бетараф" - нест, "муқобил" - нест. (Қарори чаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикстон ба номи Садриддин Айни аз 25-уми августи соли 2025, №10/7).

Раиси чаласаи васеи семинари
илмӣ-методӣ, мудири кафедраи
умумидонишгоҳии педагогикаи
Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи С. Айни
номзади илмҳои педагогӣ, дотсент

Мансурова Ҷ.С.

Эксперти таҳқиқоти диссертатсионӣ,
дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии
педагогикаи Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни
номзади илмҳои педагогӣ

Самиев Т.А.

Котиби чаласаи васеи семинари
илмӣ-назариявӣ, номзади
илмҳои педагогӣ

Арбобова Ф.

25.08. 2025

Маълумот барои тамос: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121; Тел: +992 (37) 224 13 83,
E-mail: info@mail.ru, www.tgpu.tj

Имзои Ҷ.С. Мансурова, Т.А. Самиев ва Ф. Арбобоваро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДОТ ба номи С. Айни

Мустафозода А.